

Jezuit, teolog, filozof, pravnik, univerzitetni profesor fizike, 48. rektor Jezuitskega kolegija v Ljubljani. O njem tu pišemo v glavnem zato, ker je bil v sorodstvu z jezuitom in največjim in najuspešnejšim astronomom, ki ga je znanosti daroval jezuitski red s slovenske zemlje, to je s Ferdinandom Avguštinom Hallersteinom (1703–1774). Bil mu je stric po materini strani¹ in mu je delno tudi pomagal na njegovi poti do vrhunskega znanstvenika.

Baron Anton Erberg (grad Dol pri Ljubljani, 1695 – Ljubljana, 1746)

V jezuitski red je vstopil leta 1713. Študij teologije je zaključil leta 1724 v Gradcu. Nato je bil štiri leta profesor na ljubljanskem jezuitskem kolegiju, med letoma 1729 in 1735 profesor etike, filozofije, cerkvenega in prirodnega prava in teologije na Univerzi na Dunaju in med letoma 1736 in 1744 tudi na Univerzi v Gradcu, kjer je bil tudi veliki kancler univerze. Leta 1744 je postal rektor Jezuitskega kolegija v Ljubljani, kjer je to delo opravljal do smrti.

Anton baron Erberg.

¹ Ferdinand Avguštin Hallerstein je bil sin Janeza Ferdinanda barona Hallersteina (1669-1736). Avguštinova mati Marija Suzana Elizabeta baronica Erberg (1681-1725) je bila iz grada Dol pri Ljubljani. Grad je kupil njen oče Janez Danijel baron Erberg (1647-1716), ki je bil skupaj s poznejšim zetom Janezom Ferdinandom Hallersteinom član bratovščine sv. Dizme. Tako so bili Erbergi in Hallersteini tesno povezani že pred Hallersteinovo poroko. Gradova obeh družin v Dolu in v Mengšu sta bila tudi blizu, oddaljena dobrih deset kilometrov. Anton Erberg je bil brat Marije Suzane Elizabete.

Kot filozof je bil sholastik. Zavračal je racionalistično filozofijo Descartesa. Na Dunaju je izdal *Discussio peripatetica* (1730), v Gradcu pa *Epitome controversiarum religionem spectantium* (1739).

Od filozofskih, teoloških, matematičnih in tudi fizikalnih spisov so po njegovi smrti na Dunaju izšla naslednja njegova dela, vsa napisana v latinščini: *Theologiae speculativae tractatus I—VIII* (1747–48), *Institutiones dialecticae sive brevis quaedam ad reliquam Philosophiam introductio* (1750) in *Cursus philosophicus methodo scholastica elucubratus* (1750).

Erberg je sicer navajal Kopernikova, Galilejeva in Huygensova astronomska dela, sprejel pa je Brahejev svetovni sistem in zavrgel Kopernikovega. Tudi ni podrobno obravnaval Newtonove fizike. V njegovih delih je bilo še vedno veliko teoloških navedkov, razpravljanj o idejah antičnih raziskovalcev, predvsem peripatetikov. Opisal pa je merjenje oddaljenosti vesoljskih teles s pomočjo paralakse, kar je postalo posebno moderno in tudi pomembno pri opazovanju navideznih prehodov Merkurja in Venere čez Sončevo ploskev že vse od prve polovice 18. stoletja dalje. Obravnaval je še komete, magnetizem, elektriko, potrese, plimo in oseko.

Kranj, 15. julij 2018

Majo Prosen